

הוראה מרחוק – המאפשרת לסטודנטים ללמוד בכל זמן ובכל מקום – היא מאפיין ייחודי של האוניברסיטה הפתוחה, והיא מנוהלת על ידי דיקנט הלימודים האקדמיים בראשות פרופ' סוניה רוקס. ההוראה באוניברסיטה הפתוחה משתכללת ומשתפרת כל העת, והיא מסתייעת במגוון עשיר של טכנולוגיות; לכל קורס מותאם ארגז כלי הוראה המציע את המענה הטוב ביותר למאפייניו המסוימים. השנה התרחב מגוון הקורסים לתואר ראשון ולתואר שני, ונעשו פעולות להנגשת הלימודים באו"פ לקבוצות ייחודיות.

בשנת תשע"ב נפתחו 5,822 קבוצות לימוד ב־759 קורסים. קבוצות הלימוד פעלו ב־63 מרכזי לימוד ברחבי הארץ הפרוסים ממגדל שאמס בצפון ועד אילת בדרום, בהם 14 מוסדות מלמדים, חמישה מקומות עבודה ושלושה בתי כלא.

תכניות לימודים חדשות שאושרו במל"ג

- תואר בוגר באמנויות במתכונת חד־חוגית ובמתכונת דו־חוגית
- תואר בוגר בספרות במתכונת דו־חוגית
- תואר בוגר בחינוך במגמת ליקויי למידה במתכונת דו־חוגית
- תואר בוגר במדע המדינה ויחסים בין־לאומיים במתכונת חד־חוגית
- הסמכה קבועה לתואר בוגר בכלכלה
- הסמכה קבועה לתואר בוגר בכלכלה עם לימודי חטיבה
- הסמכה קבועה לבוגר במדעי הקוגניציה במתכונת דו־חוגית

תכניות לימודים שהוצעו לראשונה להוראה

- תואר בוגר בהיסטוריה בהדגשת היסטוריה של עם ישראל
- תואר בוגר במדעי הרוח והחברה בהדגשת קולנוע
- תואר בוגר דו־חוגי במדע המדינה ויחסים בין־לאומיים
- תואר בוגר במדעי החיים בהדגשה תאית־מולקולרית
- תואר בוגר דו־חוגי בניהול ובקולנוע
- חטיבה במדעי המחשב – מערכות ויישומים

קורסים שהוצעו לראשונה להוראה

המחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות

על סף העת החדשה: אירופה 1350-1600
יהודי רוסיה במאה ה־20
תהליכי חילון בתרבות היהודית בעת החדשה
נוער, חינוך ופוליטיקה במזרח התיכון (שכתוב)
סמינר מצטיינים בפילוסופיה

המחלקה לספרות, לשון ואמנויות

מגדר ופמיניזם בתאטרון המודרני
הקומדיה הרומנטית: היסטוריה, אידיאולוגיה ומגדר
הקולנוע הישראלי במפנה האלף
תולדות הקולנוע א: 1895-1939 (שכתוב)
תולדות הקולנוע ב: 1940-1980 (שכתוב)

המחלקה לניהול וכלכלה

מוסר ועסקים (שכתוב)
אתיקה בעסקים (שכתוב) (תואר שני)

המחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת

סדנה במדיניות ציבורית בעידן הגלובלי
סדנה: סוגיות במינהל ציבורי בישראל
מעמד, מגדר ואתניות בחינוך: מבט סוציולוגי
שיח התקשורת
יריבים או שותפים: יחסי דמוקרטיה ותקשורת
דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית (שכתוב)
יסודות המינהל הציבורי (שכתוב)
תנועות חברתיות ומחאה פוליטית (שכתוב)
הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות (שכתוב) (תואר שני)
דמוקרטיה ודמוקרטיזציה (שכתוב) (תואר שני)

אפיקי מעבר חדשים

השנה הורחב מגוון אפיקי המעבר למוסדות אחרים להשכלה גבוהה. אפיקי המעבר מאפשרים למעוניינים בכך להתחיל את הלימודים לתואר ראשון במסגרת הגמישה של האוניברסיטה הפתוחה, ולאחר לימוד של מקבץ קורסים רלוונטי לבחור, לפי העדפתם האישית, בין השלמת התואר באוניברסיטה הפתוחה ובין מעבר לאוניברסיטה אחרת (ללא דרישות של ציון פסיכומטרי או תעודת בגרות מתאימה) לשם השלמתו.

אפיקי מעבר חדשים שנוספו השנה:

- אוניברסיטת בר-אילן – לבית הספר לחינוך
- אוניברסיטת בר-אילן – למחלקה לכימיה
- האוניברסיטה העברית – למחלקה לתקשורת ועיתונאות
- האוניברסיטה העברית – למחלקה לפסיכולוגיה
- האוניברסיטה העברית – למחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
- האוניברסיטה העברית – לחוג לפיסיקה
- האוניברסיטה העברית – למחלקה לגאוגרפיה
- אוניברסיטת חיפה – לבית הספר לעבודה סוציאלית
- אוניברסיטת תל-אביב – לחוג לגאוגרפיה וסביבת האדם

התכנית לתואר שני בלימודי תרבות

סמינר תזה לכתובה מחקרית בלימודי תרבות מדע ותרבות

המחלקה לחינוך ופסיכולוגיה

אינטליגנציה רגשית

מוח וקוגניציה

פילוסופיה של החינוך

מנהיגות ויישומיה בחינוך (שכתוב)

ליקויי למידה (שכתוב)

מחוננות וכישרונות מיוחדים (שכתוב)

התנסות במחקר: רגרסיה וניתוח שונות (שכתוב)

מדידה בחינוך: מושגי יסוד (תואר שני)

המחלקה למדעי הטבע והחיים

חוף הים התיכון של ישראל: היבטים גיאולוגיים וסביבתיים

שיטות פיסיקליות לאנליזה כימית

צפונות היקום: אשנב לאסטרונומיה (שכתוב)

גנטיקה (שכתוב)

המחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב

מבוא לבנייה מלאכותית

שפות תכנות

תולדות המתמטיקה: מיוון העתיקה ועד זמנו של אוילר

סדנה בתכנות מונחה עצמים (שכתוב)

מבוא לרשתות תקשורת מחשבים (שכתוב)

אימות ממוחשב של חומרה ותוכנה (שכתוב) (תואר שני)

הדרכה

הדרכה לחברי סגל ההוראה האקדמי

המחלקה להדרכה המשיכה השנה בהדרכת מנחים ומרכזי הוראה חדשים וכן בהנחיית סדנאות למנחים ולמרכזי הוראה ותיקים. בעקבות הסכם ההעסקה החדש עם המנחים, ההשתתפות בסדנאות אינה מתוגמלת בנפרד כבעבר, אלא מהווה חלק אינטגרלי מן העבודה. בין השאר הוצעו סדנאות בחופשות בין הסמסטרים וכן הוצעו סדנאות בחיפה עבור מנחים מאזור הצפון. הסדנאות התמקדו בשלל ובגיוון מיומנויות ההנחיה של המנחים. השנה גם הורחבו הפעולות של ביצוע תצפיות במפגשי הנחיה ושל מתן ייעוץ אישי למרכזי הוראה. התצפיות בוצעו על פי בקשת מנחים ו/או מרכזי הוראה והורחבו גם לשיעורים מתוקשבים באופק או ב-VC. הייעוץ האישי מתבצע ביוזמת מרכזי ההוראה. המחלקה להדרכה מעורבת גם בפעילות להגדלה של מספר הסדנאות לעבודה סמינריוניות, בעיקר בקורסים במדעי החברה. במסגרת זו ניתנה הדרכה למרכזי הוראה ולמדריכי עבודות סמינריוניות המנהלים את הסדנאות.

הדרכה לסגל בכיר חדש

במסגרת הקליטה של חברי סגל בכיר חדשים התקיים יום אוריינטציה כללי. התקיימה סדנה העוסקת בכתיבת מבחנים ובדיקתם בהנחיית מומחים מן המרכז הארצי לבחינות ולהערכה וכן התקיים סיור ביום בחינה.

הדרכה בלמידה באמצעות טכנולוגיות

במסגרת הפעילות לשיפור אסטרטגיות הלמידה של הסטודנטים פותחו השנה, בשיתוף עם מרכזי ההוראה ושה"ם, סרטוני הדרכה במיומנויות למידה בקורס אקדמי. ההדרכה מתמקדת בארגון ובכתיבת תשובות במטלות וכן בבחינות ובארגון חומר לקראת בחינה. כמו כן הסתיים פיתוח של סרטוני הדרכה לקראת כתיבת עבודות סמינריוניות בקורס אקדמי מתקדם.

חידושים בספרייה

השירותים של ספריית האו"פ הורחבו גם השנה, ובראשם השירותים המקוונים הזמינים לסגל ולסטודנטים מבתיים, בארץ ובחו"ל.

משאבים אלקטרוניים

- **מאגרי מידע:** נוספו שני מאגרי מידע בתחום המשפטים ומאגר חדש הכולל מבחנים בפסיכולוגיה.
- **ספרים אלקטרוניים:** מספר אוספי הספרים האלקטרוניים, הן באנגלית והן בעברית, המשיך לגדול השנה, ובכללם: ספריית "כותר" הכוללת ספרי עיון אלקטרוניים בעברית גדלה לכדי 1,381 כותרים (גידול של 20%); מאגר "אוצר החוכמה" לספרות יהודית גדל לכדי 56,236 ספרים סרוקים (גידול של 11%). מספר הספרים האלקטרוניים באנגלית, מאוספים שונים, הגיע השנה ל-614 נוסף על כ-41,700 פרקי ספרים וערכים אנציקלופדיים.
- **כתבי עת:** מספר כתבי העת האלקטרוניים שעליהם הספרייה מנויה הגיע השנה לשיא של 41,475 כותרים.
- **מולטימדיה:** במהלך השנה קוטלגו 316 הרצאות שנישאו בימי העיון של האו"פ והועלו ל-YouTube. קטלוגים אלה מנגישים את ההרצאות לכל הספריות האקדמיות בארץ ובעולם.

שירותים מיוחדים לסטודנטים הכותבים עבודות סמינריוניות

- **שירות "הזמן לביתך":** במהלך השנה החולפת נשלחו בדואר אלקטרוני 2,203 מאמרים סרוקים (שאינם כלולים במאגרי הספרייה) לסטודנטים הכותבים עבודות סמינריוניות. נוסף על כך נשלחו בדואר ישראל 687 ספרים מספריית האו"פ.
- **סיוע באיתור מאמרים בקמפוס רמת אביב:** בשנה החולפת נעזרו 1,308 סטודנטים באיתור מאמרים וספרים לכתיבת עבודות סמינריוניות.

הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה לסטודנטים דוברי ערבית

במסגרת התכנית להרחבת הנגישות להשכלה לסטודנטים דוברי ערבית הרחיבה האו"פ השנה את הכלים המאפשרים לסטודנטים אלה "נחיתה רכה" עם כניסתם ללימודים אקדמיים, ובכללם מפגשי הנחיה בערבית, כתיבת מטלות ובחינות בשפה הערבית והקלטת מפגשי הנחיה בשפה הערבית.

- במסגרת "הנחיתה הרכה" גדל השנה מספר הקורסים עם הקלטת מפגשי הנחיה בשפה הערבית לתשעה, הזכאות לתוספת מחצית השעה בבחינת הגמר הורחבה מחמישה קורסים ראשונים לשישה, וגדל מספר הקורסים הנלמדים עם מעטפת התמיכה האקדמית לדוברי ערבית בעוד שלושה קורסים (ומגיע כעת ל-22 קורסים, שמתוכם הסטודנטים רשאים לבחור שישה). בקבוצות הלימוד במרכזי הלימוד במגזר הערבי ניתנים המפגשים בקורסים אלה בערבית, ובנוסף ניתנת תוספת של שעה לכל אחד מהמפגשים בקורס מעבר לתקן הנהוג.
- בתשע"ב הורחב ההיקף של פעילות הייעוץ ללימודים אקדמיים במגזר הערבי. גיוסו יועצים נוספים דוברי ערבית הן למרכזי הלימוד של המגזר הערבי והן למרכזי הלימוד ברחבי הארץ שבהם לומדים סטודנטים דוברי ערבית. במסגרת "הנחיתה הרכה" יכולים סטודנטים ומתעניינים דוברי ערבית לקבל ייעוץ בשפתם ולהסתייע ביועצים אלה בתחילת דרכם באוניברסיטה הפתוחה.
- התקיימו מפגשי הדרכה עם פתיחת סמסטר לסטודנטים חדשים במרבית מרכזי הלימוד במגזר הערבי. המצגות תורגמו לערבית, והמפגשים התקיימו בערבית ובעברית.

- התחילו לפעול שני מרכזי לימוד חדשים במגזר הערבי: המכללה הקהילתית בית ברל (שלוחה של מכללת באר שבע הערבית) ומרכז לימוד לתושבי מזרח ירושלים בחסות קמפוס מל"י בבית ספר מוסררה. לימודי האו"פ נפרסים כיום ב־13 מרכזי לימוד במגזר הערבי.
- נפתחו שתי סדנאות חדשות של "עברית כשפה שנייה" ברמות נמוכות יותר כדי לתת מענה מתאים יותר לצורכי הסטודנטים דוברי הערבית, שדיעתם בעברית נמוכה מרמת הסדנה ברמה המתקדמת. במהלך השנה נפתחו גם שמונה קבוצות (112 סטודנטים) בקורס "עברית כשפה שנייה" ברמה המתקדמת. כולם למדו את הקורס ברמה זו באמצעות מלגה מהאו"פ.
- האו"פ נערכת להפעלת פרויקט ייחודי במגזר הערבי – "פרויקט המאה", שיציע ל־100 סטודנטים תכנית לימודים מובנית, ובמסגרתה יילמדו במהלך כארבעה סמסטרים קורסים מוגדרים הנדרשים לאפיקי מעבר לאוניברסיטאות האחרות. בתום התקופה ובהתאם להשיגיהם יוכלו הסטודנטים להחליט אם לעבור לאוניברסיטה אחרת או להמשיך בלימודיהם באו"פ.

שימוש בטכנולוגיות בהוראה

מעבר לסביבת הלמידה החדשה אופל

הסתיים המעבר לסביבת הלמידה החדשה "אופל" (OPAL), הגרסה האו"פית הייחודית של סביבת למידה בין־לאומית המבוססת על מערכת מודל (MOODLE), שהיא מערכת קוד פתוח לניהול למידה ואתרי קורסים. סביבת הלמידה "אופל" נגישה ומותאמת למכשירים ניידים, לטאבלטים ולטלפונים חכמים. נמשכה העבודה על שיפור המערכת והתאמתה לצרכים הייחודיים של האו"פ, לרבות פיתוח הפורום המעורר עניין בקרב משתמשי מודל בארץ ובעולם.

מפגשי הנחיה מרחוק

השנה חלה עלייה ניכרת בהיקף הקורסים המציעים מפגשי הנחיה רגילה או מוגברת באמצעות הנחיה מרחוק בשלוש מערכות: מערכת אופק, מערכת וידאו קונפרנס (VC) וכיתה וירטואלית (המבוססת על מערכת Elluminate). ההוראה במפגשים

כיתת אופ"ק

סריקת תיקי סטודנט: הוקמה תשתית לסריקת תיקי הסטודנטים המאפשרת מעבר לארכיון דיגיטלי של תיקי הכרה בלימודים קודמים ובתכניות לימודים.

מחשוב הליך ערעור: מוחשב התהליך הכולל לטיפול בערעורים על בחינות, שבו מעורבים הסטודנט, מרכז ההישגים הלימודיים, ארגון בחינות ומרכזי הוראה. המערכת הממוחשבת תורמת לקיצור ולייעול התהליך. יתרה מזו, היא גם תורמת לחיסכון בנייר, להפחתת העומס על העובדים השותפים בתהליך הערעור ולתיעוד השלבים בתהליך של בדיקת הערעור.

מרכזי לימוד ומוסדות מלמדים חדשים

מוסררה – שלוחה המיועדת לסטודנטים מן המגזר הערבי באחריות קמפוס מל"י, מכללת ראש העין, מרכז פסג"ה בירכ"א, המכללה הקהילתית בית ברל (שלוחה של מכללת באר שבע הערבית).

אלה מוצעת כמפגש סינכרוני מרחוק, ולאחר מכן היא מוצעת באתרי הקורסים כמפגש הנחיה מוקלט אי-סינכרוני. השנה הוצע ב-315 קורסים שימוש בטכנולוגיות ובהקלטות של מפגשים, כולל הקלטות של מפגשי הנחיה בערבית ב-9 קורסים.

פיילוט ספרים דיגיטליים ניידיים (סד"ן)

פיילוט סד"ן התרחב השנה בהיקף הקורסים, בהיקף הסטודנטים, בטכנולוגיה, בסוג המכשירים ובדרך ההפצה (מעבר ממוזל של השאלת מכשירים לסטודנטים למוזל המתרכז בהפצת תכנים למכשירי הסטודנטים). הפיילוט לזה בסקר הערכה, וממצאיו אפשר ללמוד כי כ-36% (מתוך 89 המשיבים) למדו בעיקר/רק עם הספר הנייד בטאבלט. שיעור זה מהווה עלייה של כ-10% ביחס לשיעור המדווחים על שימוש בעיקר/רק בספר הנייד, כאשר הספר היה על קורא אלקטרוני דוגמת קינדל (סד"ן א). כ-65% דיווחו על חווית למידה/שימוש טובה/מצוינת בטאבלט לעומת 37% שדיווחו על חוויה טובה בקריאת ספר הלימוד מקורא אלקטרוני בגרסת סד"ן א.

מערכות ממוחשבות תומכות הוראה

מחשוב התהליך של הגשת מועמדות ללימודים: פותחה מערכת למחשוב התהליך של הגשת המועמדות לתואר לאחר תואר, לחוג לאחר תואר, לתעודת הוראה, ללימודי תעודה ולהגשת מועמדות לשנת השלמה בחשבונאות. המערכת מאפשרת הזנת מידע על מועמדות, על הכרה בלימודים קודמים, על לימודי השלמה נדרשים, על תכנית הלימודים ועוד. כמו כן המערכת מאפשרת ניהול הערעור על סטטוס המועמדות, גביית תשלום עבור המועמדות והפקת מכתבים מתוך המערכת ומנגנוני בקרה שונים.